

До спеціалізованої вченої ради
Д 14.052.03
Державного університету
«Житомирська політехніка»

В І Д Г У К

офіційного опонента доктора наук з державного управління, доцента **Вакун Оксани Володимирівни** на дисертацію **Чорнописького Валерія Івановича** на тему «Державне управління у сфері матеріального забезпечення військ в умовах сучасних безпекових загроз», подану до захисту у спеціалізовану вчену раду Д 14.052.03 Державного університету «Житомирська політехніка» на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.05 – державне управління у сфері державної безпеки та охорони громадського порядку

Вивчення дисертації, автореферату та опублікованих праць дає підстави для розгорнутої характеристики результатів дослідження **Чорнописького Валерія Івановича** на тему: «Державне управління у сфері матеріального забезпечення військ в умовах сучасних безпекових загроз» відповідно до вимог до дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління.

Актуальність обраної теми дисертації та її відповідність формулі наукової спеціальності

Сучасний стан системи матеріального забезпечення військ характеризується прямою та постійною дією зовнішніх безпекових загроз, які виводять її за межі функціонування у мирний час. Цей вплив не тільки підвищує загальне навантаження на логістичну інфраструктуру, але й виявляє низку системних дисфункцій та проблем, що потребують термінового розв'язання. Зокрема, інтенсивні бойові дії зумовлюють руйнування критичної логістичної інфраструктури, порушення сталих ланцюгів постачання та створюють критичність ситуації між потребою швидкого забезпечення та дотримання прозорості закупівельних процедур. Аналіз цих проблем є ключовим для

розробки рекомендацій щодо вдосконалення державного управління з метою забезпечення стійкості та боєздатності Збройних Сил України (ЗСУ).

Забезпечення ефективного функціонування та стійкої підтримки військових операцій вимагає від системи військової логістики вирішення комплексу системних проблем, які об'єктивно виникають перед ЗСУ в умовах воєнного часу. Нині серед низки проблем, що перешкоджають розвитку національної військової логістики варто виокремити: низький рівень забезпечення безпеки стосовно постачання пального, продуктів харчування, медикаментів, зброї та боєприпасів, а також інших товарів і послуг для потреб військ; недостатня кількість й якість доріг, складів, залізниць та аеропортів щодо доставки та переміщення військового обладнання і запасів; дефіцит кваліфікованого кадрового потенціалу, зокрема фахівців з досвідом у сфері логістики та ін.

Організаційна основа державного управління у сфері матеріального забезпечення військ є багаторівневою та функціонально диференційованою системою, що включає всі ланки від стратегічного планування до тактичної логістики. Механізми державного управління у сфері матеріального забезпечення військ функціонують на загальнодержавному та стратегічному рівні (загальні основи функціонування військ, фінансове та ресурсне забезпечення), відомчому (операційна логістика та облік), міжнародному (забезпечення сумісності та отримання зовнішньої допомоги в умовах високої інтенсивності конфлікту). Недосконалість норм на будь-якому з цих рівнів створює системні ризики для національної безпеки.

Концептуальні зміни у системі державного гарантування якості передбачають запровадження ризик-орієнтованої системи, орієнтованої на стандарти НАТО. Ключова мета доктринальних документів щодо сфери матеріального забезпечення військ полягає у своєчасному, повному та ефективному задоволенні потреб Сил оборони в усіх видах матеріально-технічного забезпечення для успішного виконання ними поставлених завдань, максимально мінімізуючи час простою, логістичні витрати та ризики для особового складу. Зазначені фактори особливо підкреслюють тематику розбудови державного управління у сфері матеріального забезпечення військ в умовах посилення безпекових викликів у сучасній науці державного управління, актуалізують потребу розробки нових інструментів для забезпечення необхідного балансу між максимальною оперативністю

(швидкістю) матеріального забезпечення, ефективністю державного контролю та режимом безпеки інформації.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, а також їх вірогідність, визначають високий рівень наукової роботи Чорнописького В.І. Аналіз дисертації свідчить про те, що робота відповідає всім вимогам, встановленим для досліджень на здобуття наукового ступеня кандидата наук за спеціальністю 25.00.05 – державне управління у сфері державної безпеки та охорони громадського порядку.

Завдання, поставлені у роботі, були вирішені, а зміст дисертації відповідає заявленій темі та паспорту спеціальності. Робота актуалізує значущість ефективного державного управління у сфері матеріального забезпечення військ як компонента національної безпеки. Оцінка наукового стилю роботи свідчить про значний професійний рівень дослідника. Робота відрізняється логічною побудовою та ясністю викладу, що дозволяє чітко розуміти представлені матеріали. Отримані результати мають як наукову, так і практичну значущість для державного управління як у сфері забезпечення національної безпеки, так і розбудови національної стійкості України в умовах правового режиму воєнного стану.

Оформлення дисертації відповідає встановленим вимогам, текст поданий послідовно та логічно – від мети роботи до висновків та рекомендацій. Зокрема, аналіз дисертації дозволяє визначити достатню чіткість та обґрунтованість постановки завдань, які виходять із мети дослідження та знаходять відповідність у висновках. Теоретичні та методологічні аспекти роботи базуються на фундаментальних положеннях теорії державного управління та національної безпеки.

Автором чітко окреслено методологічну та інформаційно-правову базу дослідження. Використані під час дослідження методи та підходи, включаючи аналіз, порівняння, узагальнення, моделювання, дозволили провести комплексний аналіз та отримати обґрунтовані висновки.

Також слід відзначити, що запропонований автором підхід до оптимізації логістичного забезпечення у аспекті ризик-орієнтованого управління за критерієм «мінімум загальних витрат» є методологічно цінним. Здійснені

обґрунтування того, що критерій «мінімум витрат» повинен бути модифікованим, що надає змогу використовуватися його у ролі ключового при ухваленні управлінських рішень. Загальновідомо, ризик вважається комплексною величиною, що вирізняється двома характеристиками: ймовірністю настання несприятливої події; можливими наслідками її настання. Дисертант наголошує, що можливі наслідки можуть бути оцінені у вартісному вимірі та подані як додаткові витрати/збитки, що обумовлені настанням несприятливої події (реалізації ризику). Тоді дані збитки повинні бути враховані на логістичне забезпечення у загальних витратах.

Значне методологічне значення мають розроблені автором пропозиції щодо чіткого виокремлення міжнародної військової допомоги із загального обсягу технічної допомоги в умовах воєнного часу. Така диференціація є принциповою для забезпечення швидкості, прозорості та ефективності постачання критично важливого військового обладнання, оскільки дозволяє уникнути бюрократичних процедур, які є неприйнятними в умовах високої оперативної необхідності.

У першому розділі **«Теоретичні засади державного управління у сфері матеріального забезпечення військ в контексті безпекових загроз»** здійснено концептуальний аналіз матеріального забезпечення військ у контексті забезпечення державної безпеки, уточнено систему принципів та функцій державного управління у сфері матеріального забезпечення військ в умовах правового режиму воєнного стану, визначено безпекові загрози та їх вплив на формування концепції державного управління у сфері матеріального забезпечення військ. Проаналізовано наукові підходи до класифікації видів логістичного забезпечення. Відзначено, що класичне розуміння матеріального забезпечення військ фокусувалося на своєчасному постачанні необхідних матеріальних засобів. В умовах сучасних безпекових загроз акцент переміщається на стійкість, адаптивність (гнучкість) та децентралізацію. Матеріальне забезпечення військ є безпосередньою умовою боєздатності військ: підтримка життєдіяльності та морального духу; функціонування техніки; створення стратегічних запасів. У системі воєнної безпеки матеріальне забезпечення військ постає як кінцева ціль військової логістики, показник стійкості держави, фактор оперативного успіху.

У другому розділі **«Сучасний стан та організаційно-правові механізми державного управління у сфері матеріального забезпечення військ в**

умовах безпекових загроз» здійснено комплексний аналіз державного управління у сфері матеріального забезпечення військ в Україні та його відповідності безпековим викликам. Визначені проблеми та дисфункції у сфері матеріального забезпечення військ, а також методологічні підходи до визначення критеріїв оцінки ефективності державного управління в означеній сфері. Здійснено аналіз нормативно-правового механізму у сфері матеріального забезпечення військ, що дає підстави зазначити щодо його невідповідності сучасним безпековим викликам: нормативно-логістична недосконалість (невідповідність чинних норм, складність логістичних процесів); загрози економічній безпеці та прозорості (високі корупційні ризики та недостатня прозорість у сфері публічних закупівель); здатність до кризового реагування та стійкість системи (недостатня адаптивність та критична залежність від зовнішньої матеріально-технічної допомоги). Для належного рівня обороноздатності механізм потребує комплексного підходу та гармонізації із сучасним військовими та антикорупційними стандартами.

У третьому розділі **«Шляхи удосконалення державного управління у сфері матеріального забезпечення військ в умовах безпекових загроз»** проаналізовано зарубіжний досвід державного управління у сфері матеріального забезпечення військ та можливості його імплементації в Україні, визначені напрями вдосконалення державного управління у означуваній сфері. Відзначено, що ефективне матеріальне забезпечення державою війська досягається через системний, орієнтований на результат підхід, який замінює закупівлю конкретних одиниць підтримки на широке, інноваційне партнерство з комерційним сектором (за прикладом Франції), інтегруючи цифрові технології (аналітика, штучний інтелект) для підвищення доступності усіх військових засобів (за прикладом Великобританії). Повномасштабна агресія РФ проти України зумовила гостру необхідність для держави виступити стратегічним партнером для промисловості. Це вимагає гарантування довгострокових контрактів для забезпечення критичних запасів і підвищення стійкості ланцюгів постачання. Підхід Польщі ілюструє прискорення стратегічної трансформації в умовах геополітичних загроз, що проявляється у різкому збільшенні оборонного бюджету та спрощенні процедур закупівель.

У представлений дисертації методологічно важливим є запропонована здобувачем авторська модель інтегрованого державного управління у сфері

матеріальним забезпеченням військ в умовах сучасних безпекових загроз, яка, на відміну від існуючих, базується на системній взаємодії інституційно-правових, операційних, технологічних, кадрових, комунікаційних та стратегічно-безпекових компонентів, що забезпечує підвищення адаптивності, стійкості та ефективності системи матеріального забезпечення військ в кризових умовах. Здобувач констатує, що повноцінне запровадження інформаційно-комунікаційної системи управління постачанням DOT-Chain, яка вже введена профільним міністерством в експлуатацію, дасть змогу суттєво підвищити якість, швидкість та достовірність інформації про матеріально-технічне забезпечення, що є критично важливою детермінантою для оперативної ефективності військ.

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертації Чорнописького В.І. є обґрунтованими та підкріпленими відповідними результатами. Матеріал викладено логічно та системно, що свідчить про високий науковий рівень дослідника.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів, повнота їх викладу в опублікованих працях

Дослідник в своїй роботі запропонував вирішення актуального науково-практичного завдання, що полягає в теоретичному обґрунтуванні підходів та розробленні науково-практичних пропозицій щодо вдосконалення державного управління у сфері матеріального забезпечення військ в умовах сучасних безпекових загроз. Щодо достовірності результатів, важливо відзначити, що використані методи аналізу наукових і правових джерел, порівняльного аналізу, кейс-стаді, системного, структурно-функціонального, темпорального, компаративного аналізу дозволили отримати об'єктивні та достовірні результати.

Повнота викладу результатів забезпечена детальним розглядом різних аспектів вдосконалення державної політики у сфері матеріального забезпечення військ як основного інструмента державного управління у сфері розбудови національної стійкості та забезпечення національної безпеки. Опубліковані праці містять чіткі та структуровані висновки, що дозволяють отримати повну картину дослідження та використовувати ці результати для подальших наукових досліджень, розвитку стратегій управління національною безпекою в Україні.

Зазначене дослідження має практичне значення та потенціал впливу на забезпечення національної безпеки. Отримані результати можуть слугувати основою для покращення стратегічного управління в умовах сучасних викликів та загроз. Дослідник враховував різноманітні аспекти впливу на систему національної безпеки ефективності інформаційно-моніторингових систем, міжнародної співпраці, гнучкості прийняття рішень в умовах кризових ситуацій. Це дозволило визначити ключові аспекти для нових стратегій, які можуть бути впроваджені для ефективного управління у сфері логістичного забезпечення військ в умовах сучасних безпекових загроз.

Опубліковані результати відкривають перспективи для подальших наукових досліджень та розробки обґрунтованих практичних рекомендацій для удосконалення механізмів державного управління у сфері матеріального забезпечення військ.

Результати дисертаційної роботи та її основні ідеї викладено у 11 наукових працях, у тому числі у 7 статтях у наукових фахових виданнях з державного управління, 1 статті у закордонних виданнях за напрямом, з якого підготовлено дисертацію, 3 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Оцінка ідентичності реферату та основних положень дисертації

Дисертація та реферат оформлені відповідно до вимог Порядку присудження наукових ступенів. Зміст реферату ідентичний основним положенням дисертації і не містить інформації, відсутньої в дисертації. Наведені в рефераті наукові положення, висновки та рекомендації розкриті в тексті дисертації.

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дисертації – 247 сторінок друкованого тексту. Обсяг основного тексту становить 219 сторінок друкованого тексту. Робота містить 20 рисунків та 5 таблиць. Список використаних джерел налічує 174 найменування.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

1. У дисертації ґрунтовно проаналізовано комплекс проблем у системі державного управління у сфері матеріального забезпечення військ. Однак, у багатьох розрізах означеної у роботі проблематики цей аналіз виглядає декларативним. Наприклад, автор стверджує, що прогалинами публічного управління у сфері матеріального забезпечення військ є, зокрема, недостатня

обґрунтованість параметрів роботи системи забезпечення війська у сучасних умовах динамічних бойових дій, недостатня чіткість критеріїв для практичного оцінювання здатності цієї системи виконувати завдання за призначенням. Дисертант пропонує в основу оцінювання поточних та очікуваних можливостей системи матеріального забезпечення війська покласти урахування більшої кількості суттєвих факторів і параметрів процесу функціонування цієї системи в умовах бойових дій. Однак, не висує конкретних пропозицій, якими можуть бути ці фактори та наскільки ширше потрібно аналізувати і враховувати інші складові публічної політики, що стосуються безпекової сфери (економічна, соціальна, науково-технологічна, антикорупційна), щоб правильно сформулювати комплекс чинників, які в сукупності впливають на ефективність логістичного забезпечення військ в Україні.

2. Наскрісною рекомендацією автора у представленій дисертації є співпраця держави з оборонними підприємствами, які знаходяться у приватній власності. Також автор апелює до аналогічного зарубіжного досвіду провідних держав (США, Канада, Велика Британія, Франція, Німеччина, Польща, Швеція) у такому кейсі (зокрема, у підрозділі 3.1). Однак, дисертант не аналізує супутню проблему, що виникає у цьому напрямі - потребу посилення захисту відповідної інформації безпекового характеру. З одного боку, надмірна секретність може призводити до економічних втрат, зниження підзвітності та неефективного планування інвестицій приватними оборонними компаніями. З іншого боку, відповідно визначенню об'єктів секретності, до таємної інформації належать відомості про обсяги закупівель, вартість, кількість та технічні характеристики озброєння, розголошення яких може зашкодити національній безпеці. Проте приватні підприємства та їхні працівники можуть отримувати офіційний допуск до секретної інформації після перевірки органами Служби безпеки України та підписання зобов'язань про нерозголошення. Також ефективний баланс (відповідно стандартам НАТО) передбачає обмеження частки таємних закупівель за вартістю контрактів: не більше 20–25%). Водночас, надання приватним виробникам певного обсягу даних про довгострокові потреби армії без розкриття конкретних тактичних деталей дозволяє їм інвестувати у виробничі потужності без ризику для безпеки. Таким чином, методологічну цінність рекомендацій здобувача може бути посилено за допомогою врахування факторів забезпечення прозорості планування приватними оборонними підприємствами своїх виробничих потужностей. Адже

забезпечення передбачуваності попиту через відкриті частини оборонних бюджетів стимулює приватний сектор до розробок.

3. У представленій роботі дисертант не заглиблюється у проблемні питання участі та внеску громадського сектору у матеріальне забезпечення військ (збори на закупівлю зброї, зокрема безпілотних літальних апаратів громадськими організаціями, приватними особами і тд.). На с. 22 та с. 126 дисертації автор наголошує на потребі оперативного створення логістичної системи для волонтерської допомоги ЗСУ, також на с. 204 - на потребі співпраці держави та громадського сектору в частині розвитку співробітництва й партнерства, обмін ресурсами, спільне використання інфраструктури для оперативної доставки матеріальних засобів. Однак, такі поверхові згадки не дають змогу чітко зрозуміти позицію автора щодо необхідності забезпечення сприяння чи чіткого врегулювання систематичної участі громадськості у матеріальному забезпеченні ЗСУ.

4. На с. 165-166 дисертації відзначено: «ключовою концептуальною особливістю оцінювання ефективності матеріального забезпечення військ є необхідність переходу від класичного економічного співвідношення результату до витрат до управлінської моделі, яка імперативно включає кризовий чинник (режим воєнного стану). Саме фактор кризового середовища виступає модифікатором, що визначає доцільність управлінських рішень та впливає на вибір пріоритетних критеріїв оцінки». Вважаю, що автору доцільно було б запропонувати інструментарій для застосування комплексного процесу оцінювання кризового фактору, зокрема визначення та обґрунтування критеріальної бази, діагностику середовища та ідентифікацію загроз, збір, верифікацію та аналіз вихідних даних, комплексний розрахунок показників ефективності, формування висновків та оцінку управлінського ефекту.

Означені пропозиції щодо покращення представленого дослідження та відповідного авторського дослідницького задуму носять рекомендаційний характер.

Загальний висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам

Основні результати дисертаційної роботи Чорнописького В.І. відображені у достатній кількості наукових публікацій за темою дослідження, що відповідає встановленим вимогам щодо публікацій.

У тексті дисертаційної роботи Чернописького В.І. всі використані ідеї, результати та тексти інших авторів належним чином супроводжені посиланнями на відповідні джерела. Автор чітко дотримується принципів академічної доброчесності, вказуючи джерела, з яких використовує інформацію.

Дисертаційна робота Чернописького В.І. відповідає встановленим вимогам для присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.05 – державне управління у сфері державної безпеки та охорони громадського порядку.

Під час експертизи було проведено вивчення структурних елементів дисертації, включаючи вступ, розділи та висновки, і підтверджено відсутність порушень академічної доброчесності. Такий підхід є конкретним свідченням про наукову доброчесність та об'єктивність автора Чернописького В.І. в ході проведення дослідження.

Дисертаційна робота Чернописького В.І. відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.05 – державне управління у сфері державної безпеки та охорони громадського порядку.

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри управління та адміністрування
Івано-Франківського навчально-наукового
інституту менеджменту
Західноукраїнського національного університету

Оксана ВАКУН

